

RESPUBLIKOS PREZIDENTO ĮGALIOJIMAI ĮSTATYMŲ LEIDYBOS PROCESĖ

Haroldas Šinkūnas

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros vedėjas, docentas
socialinių mokslų daktaras
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 6184
El. paštas: <haroldas.sinkunas@tf.vu.lt>

Rasa Svetikaitė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros lektorė
socialinių mokslų daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 6175
El. paštas: <rasa.svetikaite@tf.vu.lt>

Straipsnyje analizuojami Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai įstatymų leidybos procese, kuriuos panaudodamas jis veikia kaip atsvara įstatymų leidžiamajai valdžiai: įstatymų leidybos iniciatyvos teisė, Seimo ir referendumu priimtų įstatymų promulgavimas ir Seimo priimtų įstatymų grąžinimas Seimui pakartotinai svarstyti, taip pat kreipimasis į Konstitucinį Teismą kaip priemonė paveikti įstatymų leidybos procesą.

In this article the constitutional powers of the President of the Republic in the legislative process, while acting as a counterweight to the legislature are analyzed: the right of legislative initiative, the promulgation of laws adopted by a referendum and the Seimas and the return of laws passed by the Seimas to the Seimas for reconsideration, as well as the appeal to the Constitutional Court as an influential mean on the legislative process.

Įvadas

Valdžių padalijimas, kurį Ch. Montesquieu, G. Hegelis ir kiti didieji mąstytojai laikė politinės ar viešosios laisvės garantija¹, nereiškia absoliutaus valstybės valdžių savarankiškumo viena kitos atžvilgiu: jei taip būtų, tarp jų vyktų kova, po kurios viena kuri valdžia pajungtų kitą². Vadinasi, valdžių padalijimo principas implikuoja ne tik mechaniską tam tikros rūšies valstybės valdžios funkcijų išskyrimą ir jų perdavimą įgyvendinti skirtingoms valstybės institucijoms, bet ir valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų darnų veikimą drauge siekiant gerovės politinei bendruomenei. G. Hegelio manymu, visuotinę apibrėžiančios ir nustatančios valdžios – įstatymų leidžiamosios valdžios, ir ypatingų sričių bei konkrečių atvejų priskyrimą visuotinybei nustatančios valdžios – vykdomosios valdžios suvienijimas darniam darbui yra svarbiausias jo išskirtos valdovo valdžios uždavinys³.

¹ Žr., pavyzdžiui, MONTESQUIEU, Charles-Louis de Secondat. *Apie įstatymų dvasią*. Vilnius: Mintis, 2004; HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich. *Teisės filosofijos apmatai*. Vilnius: Mintis, 2000.

² HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich. *Teisės filosofijos apmatai*. Vilnius: Mintis, 2000, p. 405.

³ Ten pat, p. 405 ir toliau.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) formuojamoje oficialioje konstitucinėje doktrinoje nurodoma, kad valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų veikla grindžiama jų bendradarbiavimu, o jų tarpusavio sąveika apibūdinama kaip tarpfunkcinė partnerystė, grindžiama, *inter alia*, pasitikėjimu⁴. Užtikrinant tokį bendradarbiavimą ir partnerystę Lietuvos Respublikos Prezidentui (toliau – Respublikos Prezidentas), kaip valstybės vadovui, pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją⁵ (toliau – Konstitucija) tenka ypač reikšmingas įpareigojimas – veikti taip, kad būtų palaikoma darni, valstybės valdžią vykdančių institucijų sąveika⁶, kad būtų išvengta jų priešpriešos ir konkurencijos. Įdomu tai, kad iš Konstitucijos kylantis įpareigojimas Respublikos Prezidentui savo esme yra panašus į tai, ką kalbėdamas apie valdovo valdžią akcentavo G. Hegelis.

Konstitucija suteikia Respublikos Prezidentui pakankamai plačius įgaliojimus, kurie, be kita ko, yra susiję su galimybe formuoti kitas valstybės valdžią įgyvendinančias institucijas, daryti poveikį teisėkūros procesui ir kitų politinių valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų veiklai, jų priimamiems sprendimams. Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad nuo to, kaip Respublikos Prezidentas įgyvendina jam Konstitucijoje numatytus įgaliojimus, nemažai priklauso ir kitų valstybės valdžios institucijų funkcionavimas⁷. Įvertinant valstybės vadovo daromą įtaką skirtingoms valstybės gyvenimo sritims, Lietuvos mokslo doktrinoje nemažai dėmesio skiriama įvairiems Respublikos Prezidento konstitucinio instituto aspektams nagrinėti⁸. Tačiau klausimai, susiję su Respublikos Prezidento konstitucinių įgaliojimų santykiu su kitomis valstybės valdžiomis įgyvendinimu, nepraranda aktualumo, juolab kad šiuolaikinės politinės realijos suponuoja valstybės vadovo, kaip aktyvaus politikos ir teisėkūros proceso dalyvio, o ne pasyvaus stebėtojo, vaidmenį. Atsižvelgiant į tai, šioje publikacijoje nagrinėjami Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai, nesiekiant išanalizuoti jų visų, o koncentruojantis į tuos konstitucinius įgaliojimus, kuriuos šalies vadovas turi įstatymų leidybos procese: įstatymų leidybos iniciatyvos teisė, Seimo ir referendumu priimtų įstatymų promulgavimas ir Seimo priimtų įstatymų grąžinimas Seimui pakartotinai svarstyti bei kreipimasis į Konstitucinį Teismą. Šiuo straipsniu siekiama remiantis konstitucine doktrina ir pirminiais šaltiniais atskleisti valstybės vadovui suteiktus konstitucinius įstatymų leidybos įgaliojimus bei parodyti, kaip pasinaudodamas jais, Respublikos Prezidentas veikia kaip atsvara įstatymų leidžiamajai valdžiai. Tyrimui atlikti pasitelkiami šaltinių tyrimo, loginis, sisteminis ir kiti metodai.

⁴ Atsižvelgdamas į Konstitucijoje nustatytą valdžios institucijų kompetenciją, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Lietuvos valstybės valdymo modelis priskirtinas parlamentinės respublikos valdymo formai, tačiau kartu pabrėžė, kad mūsų valstybės valdymo formai būdingi ir tam tikri vadinamosios mišriosios (pusiau prezidentinės) valdymo formos ypatumai, ir tai atsispindi Seimo, valstybės vadovo – Respublikos Prezidento, Vyriausybės įgaliojimuose bei jų tarpusavio santykių teisinėje konstrukcijoje. Žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 5-99.

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014.

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 85-3094.

⁷ Ten pat.

⁸ Pavyzdžiui, ABRAMAVIČIUS, Armanas. Respublikos Prezidentas įstatymų leidybos procese. *Teisės problemos*, 2000, nr. 2, p. 79–84; ŠILEIKIS, Egidijus. Valstybės vadovo statusas: teoriniai ir praktiniai klausimai. *Teisė*, 2001, t. 39, p. 111–120; VINKLERIS, Paulius. *Lietuvos Respublikos Prezidento statusas ir įgaliojimai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002; ŽILYS, Juozas. Lietuvos Respublikos Prezidento institucijos atkūrimo 1990–1992 m. kai kurie teisiniai, politiniai ir istoriniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2003, t. 47(39), p. 13–28; MESONIS, Gediminas. Prezidento veto stabdžių ir atsvarų sistemoje: efektyvumo teorinės ir praktinės prielaidos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64(56), p. 84–91; MESONIS, Gediminas. Lietuvos Respublikos Prezidento įgaliojimai: keli probleminiai aspektai. Iš *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda*. Kolektyvinė monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007; *Prezidentas valstybinės valdžios institucijų sistemoje*. Mokslinis redaktorius MESONIS, Gediminas. Vilnius: leidykla MES, 2011.

1. Respublikos Prezidento konstitucinis statusas

Konstitucijos 5 straipsnyje išvardytos valstybės valdžią vykdančios institucijos: Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas. Ar remdamiesi šia Konstitucijos nuostata galime spręsti apie Respublikos Prezidento vietą valdžių padalijimu grindžiamoje valstybės valdžios institucijų sistemoje? Viena vertus, valstybės valdžios institucijų pateikimo Konstitucijoje eiliškumas nereiškia jų reikšmingumo – negalima teigti, kad paminėtos pirmiau yra svarbesnės ar turinčios didesnę galią⁹. Antra vertus, Konstitucijos tekste tarp Respublikos Prezidento ir Vyriausybės esantis jungtukas „ir“ liudija ypatingą šių valstybės valdžios institucijų ryšį srityje, pagal Konstituciją tenkančioje vykdomajai valdžiai¹⁰.

Pagal Konstitucijos 77 straipsnį Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas. Jis atstovauja valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Konstitucijoje Respublikos Prezidentui, be kita ko, priskirti tam tikrų sričių įgaliojimai, kaip antai:

- a) įgaliojimai įstatymų leidybos srityje (kitai – legislatyviniai įgaliojimai): Respublikos Prezidentas turi įstatymų leidybos iniciatyvos teisę (Konstitucijos 68 straipsnio 1 dalis), jis pasirašo ir skelbia Seimo priimtus įstatymus arba grąžina juos Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 84 straipsnio 24 punktas);
- b) įgaliojimai formuoti Vyriausybę: Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu skiria Ministrą Pirmininką, paveda jam sudaryti Vyriausybę ir tvirtina jos sudėtį (Konstitucijos 84 straipsnio 4 punktas); Seimo pritarimu atleidžia Ministrą Pirmininką (Konstitucijos 84 straipsnio 5 punktas); priima Vyriausybės įgaliojimus išrinkus naują Seimą (Konstitucijos 84 straipsnio 6 punktas); priima Vyriausybės atsistatydinimą (Konstitucijos 84 straipsnio 7 punktas); Ministro Pirmininko teikimu skiria ir atleidžia ministrus (Konstitucijos 84 straipsnio 9 punktas);
- c) įgaliojimai formuoti teisminę valdžią: Respublikos Prezidentas teikia Seimui skirti tris Konstitucinio Teismo teisėjus, o paskyrus visus šio teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti pirmininko kandidatūrą (Konstitucijos 84 straipsnio 12 punktas); teikia Seimui skirti ir atleisti Aukščiausiojo Teismo, o paskyrus visus šio teismo teisėjus, teikia Seimui skirti jo pirmininko kandidatūrą; Seimo pritarimu skiria ir atleidžia Lietuvos apeliacinio teismo teisėjus ir šio teismo pirmininką; skiria ir atleidžia apygardų ir apylinkių teismų teisėjus ir pirmininkus, taip pat visų specializuotų administracinių teismų teisėjus ir pirmininkus (Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktas);
- d) įgaliojimai vykdyti užsienio politiką: Respublikos Prezidentas sprendžia pagrindinius užsienio politikos klausimus ir kartu su Vyriausybe vykdo užsienio politiką (Konstitucijos 84 straipsnio 1 punktas); pasirašo tarptautines sutartis ir teikia jas Seimui ratifikuoti (Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktas);
- e) įgaliojimai skirti ir atleisti pareigūnus: Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu skiria ir atleidžia generalinį prokurorą, kariuomenės vadą ir saugumo tarnybos vadovą (Konstitucijos 84 straipsnio 11 ir 14 punktai); teikia Seimui skirti Valstybės kontrolieriaus, Lietuvos banko valdybos pirmininko kandidatūrą (Konstitucijos 84 straipsnio 13 punktas).

Konstitucinės Respublikos Prezidento galios neapsiriboja vien tik šiais išvardytais įgaliojimais – Konstitucijos 84 straipsnyje Respublikos Prezidentui pavesta ir daugiau funkcijų, pavyzdžiui, ginkluo-

⁹ Taip pat žr., pavyzdžiui, ŠILEIKIS, Egidijus. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 323.

¹⁰ Aiškindamas Respublikos Prezidento statusą įtvirtinančias Konstitucijos nuostatas Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Lietuvos valstybės konstitucinei santvarkai yra būdingas dualistinės (sudvejintos) vykdomosios valdžios modelis: vykdomąją valdžią Lietuvoje vykdo Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas bei Vyriausybė, todėl daroma išvada, kad Respublikos Prezidentas – vykdomosios valdžios dalis. Išsamiau žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 56-2766.

to užpuolimo atveju priimti sprendimus dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, karo padėties paskelbimo, taip pat dėl mobilizacijos (16 punktas), skelbti nepaprastąją padėtį (17 punktas), šaukti neeilinę Seimo sesiją (19 punktas), skelbti eilinius Seimo rinkimus (20 punktas), teikti Lietuvos Respublikos pilietybę (21 punktas), skirti valstybinius apdovanojimus (22 punktas), teikti malonę nuteistiesiems (23 punktas).

Kaip matyti, didelė dalis Respublikos Prezidento konstitucinių įgaliojimų yra tiesiogiai susiję su kitų valstybės valdžios institucijų konstituciniais įgaliojimais. Apibendrinamas Respublikos Prezidento konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad jis kaip valstybės vadovas privalo veikti taip, kad būtų palaikoma darni valstybės valdžios institucijų sąveika, kad piliečiai galėtų pasitikėti valstybės vadovo institucija, kad Lietuvos valstybei būtų deramai atstovaujama santykiuose su kitomis valstybėmis, su tarptautinėmis organizacijomis¹¹.

2. Respublikos Prezidento dalyvavimo įstatymų leidybos procese formos

Respublikos Prezidento dalyvavimas įstatymų leidybos procese pasireiškia tokiais pagrindinėmis formomis: 1) pasinaudojimu įstatymų leidybos iniciatyvos teise; 2) Seimo¹² priimtų įstatymų pasirašymu ir 3) Seimo priimtų įstatymų grąžinimu Seimui pakartotinai svarstyti¹³. Toliau aptariami konkretūs šios srities Respublikos Prezidento įgaliojimai, teoriniai ir praktiniai jų įgyvendinimo aspektai.

2.1. Naudojimas įstatymų leidybos iniciatyvos teise

Konstitucijos 68 straipsnyje nustatyta, kad įstatymų leidybos iniciatyvos teisė Seime priklauso Seimo nariams, Respublikos Prezidentui ir Vyriausybei (1 dalis); šią teisę taip pat turi ne mažiau kaip 50 tūkstančių Lietuvos Respublikos piliečių, kurių pateiktą įstatymo projektą Seimas privalo svarstyti (2 dalis).

Trijų kadencijų (2004–2016 metų) Seimų veiklos statistikos duomenys¹⁴ atskleidžia, kad aktyviausiai įstatymų leidybos iniciatyvos teise naudojasi patys Seimo nariai, kurie iš per šį laikotarpį Seime iš viso įregistruotų 10 371 įstatymų projekto pateikė 5 846 (56,36 proc.). Vyriausybė per šį laikotarpį pateikė 4 098 įstatymų projektus (39,51 proc.), o Respublikos Prezidentas – 117¹⁵ (1,12 proc.).

Seime priimtų įstatymų projektų „rezultatyvumo“ požiūriu pirmoje vietoje yra Vyriausybė, iš kurios pateiktų 4 098 įstatymų projektų buvo priimti 3 203 (78,16 proc.). Iš Respublikos Prezidento pateiktų 117 įstatymų projektų buvo priimti 88 (75,21 proc.), o iš Seimo narių pateiktų 5 846 įstatymų projektų – 1 713 (29,30 proc.).

Vertinant Respublikos Prezidento 2004–2016 metais pateiktas įstatymų leidybos iniciatyvas įdomus rodiklis yra tai, kad buvo atmetas tik vienas valstybės vadovo pateiktas įstatymo projektas¹⁶. Iki

¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 85-3094.

¹² Derėtų patikslinti, kad Respublikos Prezidentui tenka konstitucinė priedermė promulguoti įstatymus, kurie yra priimti ne tik Seimo, bet ir referendumu.

¹³ Išsamiau žr.: ABRAMAVIČIUS, Armanas. Respublikos Prezidentas įstatymų leidybos procese. *Teisės problemos*, 2000, nr. 2, p. 79.

¹⁴ Šioje publikacijoje pateikiami 2004–2008 metų kadencijos Seimo, 2008–2012 metų kadencijos Seimo ir 2012–2016 metų kadencijos Seimo veiklos statistiniai duomenys (paskutinė, IX šios kadencijos Seimo sesija baigėsi 2016 m. lapkričio 11 d.). Išsamiau žr.: Seimo darbo statistika [interaktyvus. Žiūrėta 2017-06-09]. Prieiga per internetą: <http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=252&p_k=1>.

¹⁵ Į šį skaičių neįtraukiami Respublikos Prezidento dekretai, kuriais Seimui teikiamos ratifikuoti Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

¹⁶ Palyginti: iš 2004–2016 metais Respublikos Prezidento pateiktų dviejų šimtų Seimo nutarimų projektų buvo atmeta dešimt (5 proc.). Valstybės vadovo teikiami Seimo nutarimo projektai paprastai yra susiję su skyrimu ir atleidimu pareigūnų, kuriuos skiriant ir atleidžiant dalyvauja Respublikos Prezidentas ir Seimas.

šiол liko nepriimta 17 Respublikos Prezidentо pateiktų įstatymų projektų¹⁷. Žvelgiant ne per teisės, o politikos mokslo prizmę, labiausiai tikėtina tokio Seimo narių elgesio priežastis yra ta, kad vengiama atmetant Respublikos Prezidentо pateiktus įstatymų projektus atvirai konfliktuoti su tradiciškai didelį visuomenės palaikymą ir aukštus populiarumo reitingus turinčiu valstybės vadovu, todėl Respublikos Prezidentо iniciatyvoms nepritari pasirenkamas kitas, rafinuotesnis būdas, kaip antai, įstatymų projektai grąžinami iniciatoriui tobulinti.

Respublikos Prezidentо teikiamos įstatymų iniciatyvos paprastai susijusios su tomis sritimis, kurioms valstybės vadovo dėmesys (angažavimasis) yra didžiausias¹⁸. Tradiciškai tai yra teismų ir kitų teisinių institucijų veiklos tobulinimas, nacionalinis saugumas, korupcijos prevencija, aukštasis mokslas ir pan.

2.2. Priimtų įstatymų pasirašymas ir paskelbimas

Pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas įstatymų leidybos procese dalyvauja ne tik naudodamasis įstatymų leidybos iniciatyvos teise, bet ir pasirašydamas ir oficialiai paskelbdamas priimtus įstatymus dėl Konstitucijos keitimo (Konstitucijos 149 straipsnio 1 dalis), Seimo priimtus įstatymus (Konstitucijos 70 straipsnio 1 dalis), taip pat referendumu priimtus įstatymus (Konstitucijos 71 straipsnio 3 dalis).

Įstatymų pasirašymas ir oficialus paskelbimas nėra vien simbolinis veiksmas. Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Galioja tik paskelbti įstatymai.“ Taigi įstatymų promulgavimas yra būtina jų įsigaliojimo sąlyga. Su tuo yra siejami konstituciniai reikalavimai įstatymų promulgavimo procedūrai¹⁹. Viena vertus, ji turi užtikrinti, jog paskelbtas įstatymas ir yra būtent tas įstatymas, kurį priėmė Seimas arba kuris buvo priimtas referendumu. Kita vertus, įstatymą nustatyta tvarka turi pasirašyti būtent Konstitucijoje nurodytas pareigūnas, nes negali būti oficialiai paskelbiamas ir įsigaliojti įstatymas, kurį pasirašė asmuo, pagal Konstituciją neturintis tokių įgaliojimų. Šiuo aspektu kyla klausimas, kaip konstitucinės teisės požiūriu būtų vertinama įstatymo pasirašymo elektroninio ryšio priemonėmis galimybė? Ar šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis įmanoma pašalinti bet kokias abejones dėl įstatymų promulgavimo procedūros autentiškumo? Konstitucinis Teismas šių klausimų kol kas nėra tyręs. Tačiau jų aktualumą rodo kai kurios teisėkūros iniciatyvos. Antai, Vyriausybės iniciuotu ir Seimo 2012 m. birželio 28 d. priimtu naujos redakcijos Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymu Nr. XI-2136 mėginta visą teisėkūros procesą – pradedant teisėkūros iniciatyvos pareiškimu, teisės akto projekto parengimu ir baigiant teisės akto pasirašymu ir paskelbimu – perkelti į elektroninę erdvę. Tačiau įstatymo pasirašymą elektroninio ryšio priemonėmis nustatančios nuostatos neįsigaliojo dėl Respublikos Prezidentо pateikto veto, kuriame būtent ir buvo iškelta abejonė dėl įstatymo pasirašymo autentiškumo garantijų, tai yra galimybės užtikrinti, kad įstatymą pasirašė būtent tas pareigūnas, kuris pagal Konstituciją turi tokius įgaliojimus, o ne kitas asmuo²⁰.

Priimtą įstatymą dėl Konstitucijos keitimo, taip pat referendumu priimtą įstatymą ar kitą aktą Respublikos Prezidentas privalo pasirašyti ir oficialiai paskelbti ne vėliau kaip per 5 dienas. Beje, Konstitucijoje *expressis verbis* nenurodyta, nuo kada šis 5 dienų terminas pradedamas skaičiuoti, todėl įstatymų leidėjui teko šiuos klausimus sureguliuoti ordinarinėje teisėje. Štai Lietuvos Respublikos

¹⁷ Seimo darbo statistikoje jie yra apskaitomi kaip „Nebaigti svarstyti įstatymų projektai“.

¹⁸ Lietuvos Respublikos Prezidentės prioritetai [interaktyvus. Žiūrėta 2017-06-09]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prioritetai>>.

¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2003-11-01, nr. 103-4611.

²⁰ Išsamiau žr. Lietuvos Respublikos Prezidentо 2012 m. liepos 9 d. dekretas Nr. 1K-1143. *Valstybės žinios*, 2012-07-12, nr. 81-4235.

referendumo įstatyme²¹ (toliau – Referendumo įstatymas) nustatyta, kad referendumu priimtus įstatymus Respublikos Prezidentas privalo pasirašyti ir oficialiai paskelbti ne vėliau kaip per 5 dienas nuo galutinių referendumo rezultatų oficialaus paskelbimo (78 straipsnio 2 dalis), o galutinius referendumo rezultatus ne vėliau kaip per 4 dienas po balsavimo referendume dienos oficialiai paskelbia Vyriausioji rinkimų komisija.

Jei įstatymas dėl Konstitucijos keitimo priimtas referendumu, 5 dienų terminas, per kurį Respublikos Prezidentas privalo tokį įstatymą pasirašyti ir oficialiai paskelbti, skaičiuojamas Referendumo įstatyme nustatyta tvarka. Tuo atveju, jei įstatymas dėl Konstitucijos keitimo priimtas Seime²², vadovaujantis Seimo statutu²³ 5 dienų terminas skaičiuojamas nuo tada, kai Seimo Pirmininko vizuotas įstatymas pateikiamas Respublikos Prezidentui (Seimo statuto 132 straipsnio 2 dalis).

Konstitucija nesuteikia Respublikos Prezidentui teisės vetuoti įstatymo dėl Konstitucijos keitimo, kaip ir referendumu priimto įstatymo. Kartu Konstitucijoje numatyta, kad jei nurodytu laiku, t. y. per 5 dienas, įstatymo dėl Konstitucijos keitimo ar referendumu priimto įstatymo Respublikos Prezidentas nepasirašo ir nepaskelbia, įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas (Konstitucijos 149 straipsnio 2 dalis, 71 straipsnio 4 dalis). Pažymėtina, kad Lietuvoje iki šiol nėra buvę nė vieno atvejo, kad Respublikos Prezidentas nebūtų promulgavęs įstatymo dėl Konstitucijos keitimo ar referendumu priimto įstatymo, kad tai būtų tekę padaryti Seimo Pirmininkui.

Dėl Seimo priimtų įstatymų Respublikos Prezidentas turi platesnių galių – Seimo priimtus įstatymus Respublikos Prezidentas arba pasirašo ir oficialiai paskelbia, arba motyvuotai gražina Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis), t. y. Konstitucija suteikia valstybės vadovui atidedamojo veto teisę. Pagal Konstituciją priimti vieną iš šių sprendimų Respublikos Prezidentas privalo ne vėliau kaip per dešimt dienų po Seimo priimto įstatymo *įteikimo* [paryškinta aut.]. Minėta, kad pagal Seimo statutą Seime priimtas įstatymas prieš perduodant jį Respublikos Prezidentui pasirašyti ir oficialiai paskelbti turi būti vizuotas Seimo Pirmininko ir tik tada nedelsiant perduodamas valstybės vadovui. Jei vis dėlto Respublikos Prezidentas nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo negražina ir nepasirašo, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas (Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalis).

Įstatymų leidybos praktikoje yra pasitaikę atvejų, kai skirtingu laiku pareigas ėję valstybės vadovai, nenorėdami pasirašyti Seime priimto visuomenės nevienodai vertinamo įstatymo, tačiau stokdami teisinių argumentų gražinti jį Seimui pakartotinai svarstyti, nei promulguodavo Seimo priimto įstatymo, nei pasinaudodavo atidedamojo veto teise. Tokiu atveju, suėjus Konstitucijoje nustatytam dešimties dienų terminui, įstatymą pasirašydavo ir oficialiai paskelbdavo Seimo pirmininkas.

Vienas iš garsiausių tokių atvejų, inspiravusių konstitucinės justicijos bylą, nutiko Seimui 2000 m. birželio 13 d. priėmus Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą²⁴, kuriame buvo nustatyta, kad „Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkui [o juo buvo tik V. Landsbergis – aut. pastaba], išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento valstybinė pensija“. Pasigirdus garsių balsų, nepritariančių „prezidentinių garantijų“ suteikimui asmeniui, niekada nebuvusiam Respublikos Prezidentu, Prezidentas V. Adamkus šio įstatymo nepasirašė, bet ir nepasinaudojo atidedamojo veto teise. Šio įstatymo

²¹ Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 64-2570.

²² Konstitucijos 148 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Konstitucijos pataisos (išskyrus Konstitucijos 1 straipsnio nuostatą „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“ ir Konstitucijos pirmojo skirsnio „Lietuvos valstybė“ bei keturioliktojo skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatas, kurios gali būti keičiamos tik referendumu) turi būti svarstomos ir dėl jų balsuojama Seime du kartus tarp balsavimų darant ne mažesnę kaip trijų mėnesių pertrauką.

²³ Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 15-249.

²⁴ Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 52-1487.

promulgavimo procedūrą komplikavo dar ir tai, kad Seimo pirmininkas (tuomet juo kaip tik ir buvo V. Landsbergis), praėjus Konstitucijoje nustatytam dešimties dienų terminui, buvo išvykęs į užsienio komandiruotę, todėl ši įstatymą pasirašė ir oficialiai paskelbė Seimo pirmininko pavaduotojas.

Vertindamas tokią praktiką, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Respublikos Prezidentas turi teisę ne vėliau kaip per dešimt dienų po Seimo priimto įstatymo įteikimo atlikti vieną iš šių teisinių veiksmų: arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą, arba motyvuotai jį gražinti Seimui pakartotinai svarstyti. Atlikti vieną iš šių teisinių veiksmų – Respublikos Prezidento *konstitucinė pareiga* [paryškinta aut.]. Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalies formuluotė „nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negražina ir nepasirašo“ nėra interpretuotina kaip reiškianti Respublikos Prezidento teisę nepasirašyti ir oficialiai nepaskelbti Seimo priimto įstatymo ir kartu motyvuotai negražinti jo Seimui pakartotinai svarstyti. Ši formuluotė žymi tokią faktinę situaciją, kai Respublikos Prezidentas, nors ir turėdamas konstitucinę pareigą ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą, arba motyvuotai jį gražinti Seimui pakartotinai svarstyti, vis dėlto dėl kokių nors priežasčių nei promulguoja Seimo priimtą įstatymą, nei pasinaudoja atidedamojo veto teise²⁵. Čia svarbu pažymėti ir tai, kad po šio Konstitucinio Teismo išaiškinimo akivaizdu, jog tokio sąmoningo Respublikos Prezidento neveikimo atveju neišvengiamai kiltų Respublikos Prezidento konstitucinės atsakomybės klausimas, tektų vertinti, ar nebuvo šiurkščiai pažeista Konstitucija arba sulaužyta priesaika, o tam pasitvirtinus atsirastų pagrindas apkaltai Respublikos Prezidentui pradėti. Analogiškai būtų vertinama situacija, jeigu Seimui įveikus šalies vadovo veto, Respublikos Prezidentas nevykdytų Konstitucijos 72 straipsnio 3 dalyje jam nustatytos pareigos ne vėliau kaip per tris dienas pasirašyti ir nedelsiant oficialiai paskelbti priimtą įstatymą. Seimo pirmininkas įstatymų promulgavimo teisę pagal Konstituciją įgyvendina tik tada, kai jis laikinai eina Respublikos Prezidento pareigas (Konstitucijos 89 straipsnio 2 ir 3 dalys).

Kitas diskutuotinas klausimas, susijęs su Seime priimtų įstatymų pasirašymu, yra Konstitucijoje nustatytas dešimties dienų terminas, per kurį Respublikos Prezidentas Seimo priimtą įstatymą arba privalo pasirašyti, arba gražinti Seimui pakartotinai svarstyti. Ar jis nėra per trumpas? Palyginti su valstybėmis kaimynėmis, Lietuvoje nustatytas ištis gana glaustas terminas, per kurį Respublikos Prezidentas turi apsispręsti Seimo priimtą įstatymą pasirašyti ir paskelbti arba pasinaudoti veto teise. Štai Latvijos Konstitucijos²⁶ 69 straipsnyje nurodyta, kad Valstybės Prezidentas Seimo priimtą įstatymą paskelbia ne anksčiau kaip dešimtą dieną ir ne vėliau kaip dvidešimt pirmą dieną po jo priėmimo. Kita vertus, apsispręsti, ar pasirašyti Seimo priimtą įstatymą, ar jį vetuoti, Latvijos Prezidentas turi dar operatyviau nei Lietuvoje, nes pagal Latvijos Konstitucijos 71 straipsnį valstybės vadovas gali gražinti priimtą įstatymą Seimui pakartotinai svarstyti per septynias dienas po jo priėmimo. Estijos Konstitucijoje konkretus terminas, per kurį Respublikos Prezidentas priimtą įstatymą turi pasirašyti ir paskelbti, nėra nurodytas, tačiau 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad įstatymas Respublikos Prezidento motyvuotu sprendimu gali būti gražintas parlamentui – Valstybės susirinkimui – per keturiolika dienų nuo jo pateikimo Respublikos Prezidentui dienos. Lenkijos Konstitucijos²⁷ 122 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Lenkijos Respublikos Prezidentas įstatymą turi pasirašyti ir paskelbti per 21 dieną po pateikimo jam dienos.

Dėl Konstitucijoje nustatyto dešimties dienų termino, nors ir pakankamai vangiai, diskutuojama ir Lietuvos mokslo doktrinoje. Keliamas klausimas, kiek šis terminas yra racionalus, ar tai nėra per trumpas terminas, per kurį Respublikos Prezidentas turi priimti pagrįstą sprendimą dėl Seimo priim-

²⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 62-2515.

²⁶ Latvijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugpjūčio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.verfassungen.eu/lv/>>.

²⁷ Lenkijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugpjūčio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lex.pl/kk-akt/-/akt/dz-u-1997-78-483-u>>.

to įstatymo, ypač atsižvelgiant į tai, kad kai kurie įstatymai yra sudėtingi, didelės apimties ir pan.²⁸ Konstitucinė praktika suferuoja ir kitus galimus su šiuo terminu susijusius klausimus, pavyzdžiui, kaip turėtų būti elgiamasi tuo atveju, jei Respublikos Prezidentas atostogauja²⁹ ar yra išvykęs? Tačiau Konstitucinio Teismo doktrina šiais klausimais „tyli“, o politikų diskusijų dėl dešimties dienų termino korekcijos keičiant Konstituciją negirdėti, todėl bent jau šiuo metu tikėtis galimos šio termino peržiūros nėra jokio pagrindo.

2.3. Seimo priimtų įstatymų grąžinimas Seimui pakartotinai svarstyti

Minėta, kad Respublikos Prezidentas turi teisę nepasirašyti Seimo priimto įstatymo ir ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis, 84 straipsnio 24 punktas). Vertindamas šias Konstitucijos nuostatas Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Respublikos Prezidento galia pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus, taip pat atidedamojo (santykinio) veto teisė, pasinaudodamas kuria Respublikos Prezidentas gali motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti jo priimtą įstatymą, yra svarbus konstitucinio valdžių padalijimo principo aspektas ir papildoma Seimo priimtų įstatymų konstitucingumo garantija³⁰.

Nagrinęjant šias Konstitucijos nuostatas svarbu pabrėžti, kad priimtą įstatymą grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti Respublikos Prezidentas gali tik pateikdamas tokio savo sprendimo motyvus, o ne vadovaudamasis simpatijomis ar antipatijomis, savo subjektyvia nuomone, norais, lūkesčiais ir pan. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad grąžinimo motyvai – jie gali būti ne tik teisiniai³¹, bet ir ekonominiai, politiniai³², moraliniai, tikslingumo, susiję su Lietuvos valstybės tarptautiniais įsipareigojimais ir kt. – turi būti nurodyti atitinkamame Respublikos Prezidento dekrete (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis, 85 straipsnis). Be to, šie motyvai nebūtinai turi būti susiję su atitinkamo įstatymo turiniu, jie gali būti susiję ir su, Respublikos Prezidento manymu, padarytais įstatymo priėmimo procedūros pažeidimais, taip pat su tuo, kad priimdamas tą įstatymą Seimas nesilaikė atitinkamų įstatymų leidybos stadijų ar įstatymų leidybos taisyklių. Tai išplaukia iš Konstitucinio Teismo doktrinos nuostatų, jog esminiai įstatymuose, Seimo statute nustatytos įstatymų leidybos procedūros pažeidimai reiškia, kad yra pažeidžiama ir Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalies nuostata, jog įstatymai Seime priimami laikantis įstatymo nustatytos procedūros³³. Taigi Respublikos Prezidentas, pasinaudodamas

²⁸ Išsamiau žr., pvz.: ABRAMAVIČIUS, Armanas. Respublikos Prezidentas įstatymų leidybos procese. *Teisės problemos*. 2000, nr. 2, p. 81.

²⁹ Įdomumo dėlei pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, šias pareigas einanti nuo 2009 m. liepos 12 d., iki šiol nė karto nepasinaudojo teise išeiti atostogų.

³⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 23-853.

³¹ Teisiniai motyvai gali būti susiję ir su akivaizdžiu Seimo priimto įstatymo prieštaravimu Konstitucijai ir neatitikimi Konstitucinio Teismo doktrinos nuostatomis. Antai, paminėtini atvejai, kai Respublikos Prezidentė grąžino Seimui pakartotinai svarstyti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pataisais, kuriomis mėginta išplėsti dvigubos pilietybės atvejų sąrašą, taip pat Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pataisais, kurios apibrėžė gerai besimokančio asmens sąvoką. Plačiau žr. Lietuvos Respublikos Prezidento 2010 m. lapkričio 18 d. dekretas Nr. 1K-529. *Valstybės žinios*, 2010-11-23, nr. 137-7013; Lietuvos Respublikos Prezidento 2016 m. sausio 8 d. dekretas Nr. 1K-527. *TAR*, 2016-01-08, nr. 462.

³² Pavyzdžiui, Respublikos Prezidentė grąžino Seimui pakartotinai svarstyti Seimo priimtą naujos redakcijos Lietuvos Respublikos darbo kodeksą ir su juo susijusius įstatymus argumentuodama būtinumu užtikrinti socialinį teisingumą, socialinių santykių stabilumą ir darną, mažinti socialinę atskirtį. Plačiau žr. Lietuvos Respublikos Prezidento 2016 m. liepos 5 d. dekretas Nr. 1K-705. *TAR*, 2016-07-05, nr. 18832.

³³ Išsamiau žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. birželio 28 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2001-06-30, nr. 56-1997; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2005-01-22, nr. 9-289; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008-02-26, nr. 23-853.

jam Konstitucijos suteikta atidedamojo veto teise, neleidžia atsirasti įstatymui, kuris, jo manymu, gali prieštarauti Konstitucijai pagal joje nustatytą priėmimo tvarką.

Vienas tokių atvejų, inspiravusių ir konstitucinės justicijos bylą, buvo Respublikos Prezidento 2007 m. spalio 31 d. dekretas³⁴, kuriuo Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. X-1292 buvo grąžintas Seimui pakartotinai svarstyti motyvuojant tuo, kad buvo pažeistos Seimo statuto nuostatos ir Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų leidybos proceso stadijų seka bei iš jos kylantis reikalavimas, kad tik pasibaigus vienai įstatymų leidybos stadijai prasideda kita. Šiuo atveju Seimo Pirmininkas perdavė įstatymą pasirašyti Respublikos Prezidentui nesulaukęs Seimo Etikos ir procedūrų komisijos išvadų dėl galimų Seimo statuto pažeidimų, padarytų priimant šį įstatymą, tai yra įstatymas buvo perduotas Respublikos Prezidentui pasirašyti, nors dar buvo nebaigta įstatymo priėmimo stadija.

Taip pat paminėtinas kitas atvejis, kai dėl esminių įstatymo priėmimo tvarkos pažeidimų Seimui buvo grąžintas svarstyti iš naujo Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 18, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. XII-260 ir jį lydintieji įstatymai³⁵. Abejonių dėl įstatymų leidybos taisyklių laikymosi sukėlė tai, kad, priimant minėtą įstatymą, faktiškai balsuojant dalyvavo ne 71, o 70 Seimo narių, tai yra mažiau nei reikalingas minimalus Seimo narių skaičius, kuriam esant gali būti priimamas įstatymas. Čia verta pažymėti, kad Seimo statuto 113 straipsnio 1 dalies teiginys „įstatymai priimami, kai Seimo posėdyje dalyvauja ne mažiau kaip pusė visų Seimo narių“ praktikoje iki šiol aiškinamas nevienodai. Yra požiūris, kad nuostata „Seimo posėdyje dalyvauja“ reiškia užsiregistravimo balsuoti faktą, tai yra, kad balsuoti dėl konkretaus įstatymo turi būti užsiregistravęs ne mažiau kaip 71 Seimo narys. Todėl šis veto ir jo motyvai ypač reikšmingi tuo, kad, remiantis Konstitucijos nuostatomis, jog Seimo valia priimant atitinkamus sprendimus negali būti pareikšta kitaip, kaip tik Seimo nariams balsuojant Seimo posėdyje ir priimant atitinkamą teisės aktą, Respublikos Prezidento dekrete pagrindžiama, jog Seimo statuto 113 straipsnio 1 dalies nuostata „Seimo posėdyje dalyvauja“ aiškintina kaip nustatanti ne registracijos balsuoti, o būtent balsavimo imperatyvą, tai yra numatanti, kad įstatymai Seime gali būti priimami, jeigu Seimo posėdyje *balsuojant dalyvauja* [paryškinta aut.] ne mažiau kaip 71 Seimo narys³⁶.

Pabrėžtina ir tai, kad Respublikos Prezidento motyvai, kuriais remiantis Seimo priimtas įstatymas grąžinamas jam pakartotinai svarstyti, turi būti racionalūs, aiškūs, suprantami. Respublikos Prezidentas, grąžindamas įstatymą Seimui pakartotinai svarstyti, privalo vadovautis tautos gerovės, atsakingo valdymo, pilietiškumo, socialinės darnos, teisingumo, teisės viešpatavimo imperatyvais, kitomis Konstitucijoje įtvirtintomis, jos ginamomis ir saugomomis vertybėmis³⁷.

Konstitucijoje nėra tiesiogiai nurodyta, ar grąžindamas Seimui pakartotinai svarstyti įstatymą Respublikos Prezidentas neturi pateikti savo siūlymo Seimui atitinkamo įstatymo projekto pavidalu, bet atsakymas į šį klausimą randamas oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje: teikti Seimui pakartotinai svarstyti grąžinamo įstatymo pataisais ir papildymus – ne Respublikos Prezidento konstitucinė pareiga, o teisė³⁸. Kitoks aiškinimas, esą Respublikos Prezidentas, motyvuotai grąžindamas Seimui pakartotinai svarstyti jo priimtą įstatymą, visais atvejais privalo teikti Seimui pasiūlymus, kaip turėtų būti

³⁴ Išsamiau žr. Lietuvos Respublikos Prezidento 2007 m. spalio 31 d. dekretas Nr. 1K-1143. *Valstybės žinios*, 2007-11-08, nr. 114-4636.

³⁵ Išsamiau žr.: Lietuvos Respublikos Prezidento 2013 m. gegužės 3 d. dekretas Nr. 1K-1448. *Valstybės žinios*, 2013-05-07, nr. 46-2255.

³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009-05-19, nr. 58-2251.

³⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 23-853.

³⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 62-2515.

pataisytas arba papildytas šis įstatymas, reikštų, kad Respublikos Prezidentas yra verčiamas siūlyti taisyti arba papildyti net tokius įstatymus, kuriems apskritai nepritaria ir kuriems prieštarauja ne dėl to, kad juose esama nuostatų, su kuriomis Respublikos Prezidentas nesutinka, bet dėl to, kad, Respublikos Prezidento nuomone, visas tas įstatymas yra iš esmės nepriimtinas, nes yra netikslingas, neracionalus, žalingas ir pan. Nepateikdamas jokių pataisų ar pasiūlymų Seimui motyvuotai pakartotinai grąžinamam svarstyti įstatymui Respublikos Prezidentas neveikia *ultra vires*³⁹.

Iš Seimo darbo statistikos per tą patį Seimų veiklos 2004–2016 metais laikotarpį matyti, kad Respublikos Prezidentas 104 kartus pasinaudojo atidedamojo veto teise ir grąžino Seimui pakartotinai svarstyti jo priimtus įstatymus. Tai reiškia, kad Respublikos Prezidentas Seimui pakartotinai svarstyti grąžino kiek daugiau nei 2 proc. per šį laikotarpį Seimo priimtų įstatymų⁴⁰.

Konstitucijos 72 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidento grąžintą įstatymą Seimas gali iš naujo svarstyti ir priimti. Pakartotinai Seimo apsvarstytas įstatymas gali būti priimamas dviem atvejais.

Pirma, Seimas gali nesutikti su Respublikos Prezidento motyvais, kuriais remiantis Seimo priimtas įstatymas buvo grąžintas jam pakartotinai svarstyti ir Respublikos Prezidento veto įveikti, nes, kaip jau minėta, pagal Konstituciją Respublikos Prezidento veto Seimo priimtiems įstatymams yra santykinis, o ne absoliutus. Pagal Konstitucijos 72 straipsnio 2 dalį pakartotinai Seimo apsvarstytas įstatymas laikomas priimtu visas be pakeitimų tuo atveju, jei Seimui pavyksta atmesti Respublikos Prezidento veto, tačiau tam reikia, kad už įstatymą balsuotų daugiau kaip pusė, o už konstitucinį įstatymą – daugiau kaip 2/3 visų Seimo narių.

Antra, tuo atveju, jei Seimui Respublikos Prezidento veto atmesti nepavyksta, įstatymas gali būti priimamas su visomis Respublikos Prezidento teikiamomis pataisomis ir papildymais, jei už įstatymą su Respublikos Prezidento teikiamomis pataisomis ir papildymais balsavo dauguma posėdyje dalyvavusių Seimo narių, o už konstitucinį įstatymą – daugiau kaip pusė visų Seimo narių.

Jei Seimui Respublikos Prezidento veto įveikti nepavyksta, bet ir Respublikos Prezidento teikiamoms įstatymo pataisoms ir papildymams Seimas nepritaria, įstatymas laikomas nepriimtu.

Kokie yra Respublikos Prezidento vetuotų įstatymų pakartotinio svarstymo Seime rezultatai? Nuo savo pirmosios kadencijos pradžios, tai yra nuo 2009 m. liepos 12 d., Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė iš viso 52 kartus pasinaudojo atidedamojo veto teise⁴¹. Seimas šalies vadovės veto „įveikė“ aštuonis kartus ir daugiau kaip pusės visų Seimo narių balsais pakartotinai priėmė grąžintą įstatymą be pakeitimų, o trimis atvejais Respublikos Prezidentės grąžintas pakartotinai svarstyti įstatymas buvo nepriimtas, nes Seimui atmesti veto nepavyko, bet nebuvo pritarta ir šalies vadovės pateiktoms pataisoms ir papildymams. Paminėtina, kad daugeliu šių atvejų – 32 iš 52 – veto, Seimui kartu su pakartotinai svarstyti grąžinamam įstatymu buvo pateiktos šalies vadovės siūlomos įstatymo pataisos, kitais atvejais – siūlymas įstatymą laikyti nepriimtu. Taigi besiklostanti praktika rodo, jog šiandien pagrindimo jau stokotų teiginys, kad „konstitucinių teisinių santykių praktika <...> iliustruoja Prezidento įgaliojimų ribotumą. <...> Net ir didelį visuomenės palaikymą turintis prezidentas nepajėgus veto įgaliojimus padaryti veiksmingesnius.“⁴²

Pirmiau minėta, kad Lietuvos mokslo doktrinoje yra keliamas klausimas, ar Konstitucijoje nustatytas dešimties dienų terminas, per kurį Respublikos Prezidentas privalo apsispręsti pasirašyti Sei-

³⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 23-853.

⁴⁰ Tai apytiksliai duomenys, nes būna atvejų, kad vienu Respublikos Prezidento dekretu Seimui pakartotinai svarstyti grąžinamas daugiau nei vienas Seimo priimtas įstatymas.

⁴¹ Pažymėtina, kad į šį skaičių nėra įtraukti su grąžinamam Seimui pakartotinai svarstyti įstatymu kartu grąžinami jį lydintieji įstatymai.

⁴² MESONIS, Gediminas. Prezidento veto stabdžių ir atsvarų sistemoje: efektyvumo teorinės ir praktinės prielaidos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64(56), p. 88.

mo priimtą įstatymą ar grąžinti jį pakartotinai Seimui svarstyti, nėra per trumpas. Kitas probleminis aspektas, susijęs su Respublikos Prezidentui suteiktos veto teisės įgyvendinimu, yra tai, kad pagal Konstitucijos 71 straipsnį dalinis veto yra negalimas. Tai reiškia, kad Respublikos Prezidentas, nepritariantis tam tikrai įstatymo nuostatai, privalo Seimui grąžinti pakartotinai svarstyti visą įstatymą, taip kuriam laikui sustabdydamas viso įstatymo įsigaliojimą. Akivaizdu, kad tokiu atveju Respublikos Prezidentas atsiduria dviprasmiškoje padėtyje – viena vertus, tam tikras Seimo priimtas įstatymas yra išties reikalingas, kita vertus, Respublikos Prezidentas, nesutikdamas su konkrečia šio įstatymo nuostata, privalo priimti sunkų sprendimą: vetuoti ir taip kuriam laikui sustabdyti viso reikalingo įstatymo priėmimą ar „užsimerkti“ ir, nepaisydamas akivaizdžių tam tikros įstatymo normos trūkumų, Seimo priimtą įstatymą pasirašyti ir paskelbti. Tačiau, nors dalinio veto teisės įteisinimas turėtų teigiamą poveikį įstatymų leidybos procesui, platesnių diskusijų šiuo klausimu nevyksta ir bent jau kol kas jokių permainių nenusimato.

3. Kreipimasis į Konstitucinį Teismą kaip priemonė paveikti įstatymų leidybos procesą

Kaip atsvara įstatymų leidėjui valstybės vadovas veikia ne tik įgyvendindamas jam pavestus konstitucinius įgaliojimus įstatymų leidybos srityje, bet ir kreipdamasis į Konstitucinį Teismą. Pažymėtina, kad Konstitucija Respublikos Prezidentui nesuteikia teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl įstatymų ar kitų Seimo priimtų aktų atitikties Konstitucijai. Teigiama, kad tokios teisės nesuteikimo priežastis – baiminimasis, kad tokie Respublikos Prezidento įgaliojimai galėtų destabilizuoti įstatymų leidybą, pažeisti parlamentinėje demokratijoje pripažintus valstybės valdžios galių subalansavimo principus⁴³. Nepaisant to, aktyvus ir kūrybiškas Respublikos Prezidentas geba inicijuoti procesą Konstituciniame Teisme, kurio išaiškinimas turi esminę reikšmę ir daro įtaką įvairiems Seimo narių planams ir iniciatyvoms.

Antai, 2013 m. Seimas papildė Seimo statuto 206 straipsnį 6 dalimi, kurioje nustatė, kad tuo atveju, jei Seimas nepitaria valstybės institucijos vadovo, kuriam paskirti reikia Seimo pritarimo, metinei institucijos veiklos ataskaitai, šią ataskaitą svarsčiusiam Seimo komitetui gali būti pavesta pateikti Seimo nutarimo dėl siūlymo Respublikos Prezidentui atleisti šį valstybės institucijos vadovą iš einamų pareigų projektą. Sprendimai dėl valstybės institucijų vadovų atleidimo iš einamų pareigų ir dėl siūlymo Respublikos Prezidentui atleisti valstybės institucijų vadovus iš einamų pareigų priimami slapto balsavimu daugiau kaip pusės Seimo narių balsų dauguma⁴⁴.

Tokiu sprendimu Seimas siekė prisiimti daugiau galių ir įgyti galimybę daryti didesnę įtaką valstybės institucijų vadovams, kurie buvo paskirti Seimo pritarimu. Idėja tokiu būdu papildyti Seimo statutą gimė Seime svarstant generalinio prokuroro pateiktą Prokuratūros veiklos 2012 metais ataskaitą, kuriai parlamentas nepritarė pareiškdamas, kad ataskaitoje pateikti veiklos duomenys ir vertinimai yra deklaratyvūs ir neatspindi realios padėties prokuratūros institucijai atliekant valstybės pavestas funkcijas⁴⁵. Antra vertus, akivaizdu, kad toks Seimo sprendimas daugiausia buvo inspiruotas parlamento narių nepasitenkinimu generalinio prokuroro veikla, o kadangi pagal Konstitucijos 118 straipsnio

⁴³ Išsamiau žr.: ŽILYS, Juozas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstitucinėje sistemoje. Iš *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda*. Kolektyvinė monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 262–294.

⁴⁴ Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 44, 44¹, 46, 48, 49, 52, 61, 68, 206 straipsnių, dvidešimt septintojo¹ ir dvidešimt aštuntojo skirsnų pakeitimo ir papildymo ir 56 straipsnio pripažinimo netekusiu galios. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 71-3581.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. XII-528 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros 2012 metų veiklos ataskaitos“. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 106-5194.

5 dalį generalinį prokurorą skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu, buvo ieškoma teisinių galimybių inicijuoti generalinio prokuroro atleidimo procedūrą ir įtraukti į ją valstybės vadovą, kuris nerodė jokie suinteresuotumo svarstyti generalinio prokuroro atleidimo klausimą.

Pažymėtina ir tai, kad minimas Seimo statuto papildymas 206 straipsnio 6 dalimi faktiškai išplėtė Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatyme (toliau – Prokuratūros įstatymas) numatytus generalinio prokuroro atleidimo pagrindus, nors pats Prokuratūros įstatymas atitinkamai pakoreguotas nebuvo⁴⁶. Įdomu ir tai, kad šis pagrindas siūlyti atleisti Prokuratūros vadovą buvo įtvirtintas Seimo darbo tvarka nustatančiame teisės akte – Seimo statute, kuris turi įstatymo galią, bet kurį, kitaip nei kitus Seimo priimtus įstatymus, pasirašo ir oficialiai paskelbia ne Respublikos Prezidentas, o Seimo pirmininkas⁴⁷.

Kadangi, kaip minėta, Konstitucijoje Respublikos Prezidentui nenumatyta teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl įstatymo ar kito Seimo priimto teisės akto konstitucingumo, valstybės vadovė kreipėsi į Konstitucinį Teismą prašydama išaiškinti ankstesnių Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatas, kurios yra reikšmingos apibrėžiant Seimo galias ir prokurorų nepriklausomumą. 2014 m. sausio 16 d. sprendime Konstitucinis Teismas išaiškino, kad negalimas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį prokurorai būtų įpareigoti įstatymų leidžiamajai ar vykdomajai valdžiai teikti ataskaitas apie savo konstitucinių funkcijų vykdymą, kurioms Seimas, Respublikos Prezidentas ar Vyriausybė turėtų pritarti; tokios pareigos nustatymas reikštų kišimąsi į prokurorų veiklą, prokurorų nepriklausomumo varžymą. Šiame sprendime taip pat išaiškinta, kad generalinio prokuroro atleidimo pagrindai ir tvarka turi būti nustatyti tik įstatyme, o Seimo statute gali būti nustatyta, *inter alia*, tai, kokia tvarka Seimas priima sprendimą dėl pritarimo Respublikos Prezidento siūlymui skirti ar atleisti generalinį prokurorą⁴⁸.

Toks vienareikšmiškai aiškus Konstitucinio Teismo išaiškinimas sustabdė tolesnes Seimo iniciatyvas. Galiausiai Konstitucinis Teismas, išnagrinėjęs konstitucinės justicijos bylą pagal Seimo narių grupės prašymą, 2015 m. gruodžio 30 d. nutarime konstatavo, kad Seimo statuto 206 straipsnio 6 dalis prieštarauja Konstitucijai⁴⁹.

Čia pažymėtina ir tai, kad tai ne vienintelis atvejis, kada Respublikos Prezidentas, reaguodamas į Seimo veiksmus, bet neturėdamas konstitucinės teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti Seimo priimtų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, pasinaudojo galimybe kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti ankstesnių Konstitucinio Teismo aktų nuostatas ir tokiu būdu padarė įtaką tolesniems Seimo narių veiksmams⁵⁰. Tai tik dar kartą patvirtina, kad, iškilus tam tikroms politinėms įtampoms, atsigręžiama būtent į Konstitucinį Teismą, kurio sprendimas „nubrėžia *politinio manevro laisvės ribas* ir šiuo atžvilgiu dažnai yra ir galutinis tam tikro politinio ar socialinio klausimo sprendimas“⁵¹.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas tik vėliau, 2013 m. gruodžio 10 d., buvo papildytas 22 straipsnio nuostata, kad generalinis prokuroras gali būti atleistas Seimo siūlymu. Žr.: Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 22 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 130-6628.

⁴⁷ Galima daryti visiškai įtikinamą prielaidą, kad tokiu būdu, be kita ko, buvo siekiama išvengti galimybės, kad Respublikos Prezidentas pasinaudos atidedamojo veto teise.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014-01-20, nr. 299.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimas. *TAR*, 2015-12-30, nr. 21030.

⁵⁰ Reikšmingi atvejai, kai Konstitucinis Teismas, gavęs Respublikos Prezidento prašymą išaiškinti ankstesnių Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatas, pasisakė dėl Seimo įgaliojimų sudaryti Seimo laikinąsias tyrimo komisijas, dėl Seimo įgaliojimų, susijusių su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko atleidimu pasibaigus įstatymu nustatytam jo įgaliojimų laikui (kadencijai), dėl galimybės įstatymu plėsti dvigubos pilietybės atvejų sąrašą. Išsamiau žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 127-4849; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 58-2251; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013-03-16, nr. 28-1333.

⁵¹ KŪRIS, Egidijus. Konstitucija, teismai ir demokratija. Iš *Konstitucinė jurisprudencija*. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis, nr. 4(12), spalio–gruodis. Vilnius, 2008, p. 259.

Išvados

1. Šiandienos realijos suponuoja valstybės vadovo, kaip aktyvaus politikos ir teisėkūros proceso dalyvio, o ne pasyvaus stebėtojo, vaidmenį. Todėl Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai įstatymų leidybos procese nėra jo, kaip valstybės vadovo, garbės ar simbolinės pareigos – įgyvendindamas šiuos įgaliojimus jis veikia kaip reali atsvara įstatymų leidžiamajai valdžiai.
2. Naudodamasis Konstitucijos suteikta įstatymų leidybos iniciatyvos teise Respublikos Prezidentas paprastai teikia tokius įstatymų projektus, kurie yra susiję su jo politine programa ir priskirtini toms sritims, kurioms Respublikos Prezidento dėmesys yra didžiausias. Lietuvoje tai tradiciškai yra teismų ir kitų teisės institucijų veiklos tobulinimas, nacionalinis saugumas, korupcijos prevencija, aukštasis mokslas ir kita.
3. Įstatymų pasirašymas ir oficialus paskelbimas nėra tik simbolinis valstybės vadovo atliekamas veiksmas. Su tuo susiję konstituciniai teisiniai padariniai – įstatymo įsigaliojimas suponuoja poreikį užtikrinti įstatymų promulgavimo procedūros autentiškumą. Todėl jai keliami šie reikalavimai: pirma, turi būti užtikrinta, kad pasirašomas būtent tas įstatymas, kurį priėmė Seimas arba kuris buvo priimtas referendumu; antra, įstatymą turi pasirašyti Konstitucijoje nurodytas pareigūnas.
4. Respublikos Prezidentui nevykdant konstitucinės pareigos arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti priimtą įstatymą, arba motyvuotai grąžinti Seimo priimtą įstatymą Seimui pakartotinai svarstyti, neišvengiamai kiltų Respublikos Prezidento konstitucinės atsakomybės klausimas ir tektų vertinti, ar dėl tokio Respublikos Prezidento neveikimo nebuvo šurkščiai pažeista Konstitucija arba sulaužyta priesaika, o tam pasitvirtinus atsirastų pagrindas pradėti Respublikos Prezidento apkaltą.
5. Respublikos Prezidento atidedamojo (santykinio) veto teisė yra veiksmingas įrankis didelį visuomenės palaikymą turinčio valstybės vadovo rankose. Nors teikti Seimui pakartotinai svarstyti grąžinamo įstatymo pataisas ir papildymus – ne Respublikos Prezidento konstitucinė pareiga, o teisė, praktika rodo, jog paprastai su grąžinamu Seimui pakartotinai svarstyti įstatymu yra teikiamos jo pataisos ir papildymai.
6. Kaip atsvara įstatymų leidėjui valstybės vadovas veikia ir kreipdamasis į Konstitucinį Teismą. Nors Konstitucija Respublikos Prezidentui nesuteikia teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl įstatymų ar kitų Seimo priimtų aktų atitikties Konstitucijai, tačiau aktyviai ir kūrybiškai veikiantis Respublikos Prezidentas gali inicijuoti procesą Konstituciniame Teisme kreipdamasis su prašymu išaiškinti ankstesnių Konstitucinio Teismo aktų nuostatas, o Konstitucinio Teismo išaiškinimas paprastai turi esminę reikšmę ir daro įtaką įvairiems Seimo narių planams ir iniciatyvoms.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014.
2. Latvijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugpjūčio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.verfassungen.eu/lv/>>.
3. Lenkijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugpjūčio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lex.pl/kk-akt/-/akt/dz-u-1997-78-483-u>>.
4. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 22 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 130-6628.
5. Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 64-2570.
6. Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 52-1487.
7. Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 15-249.

8. Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 44, 44¹, 46, 48, 49, 52, 61, 68, 206 straipsnių, dvidešimt septintojo¹ ir dvidešimt aštuntojo skirsnių pakeitimo ir papildymo ir 56 straipsnio pripažinimo netekusiu galios. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 71-3581.

9. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. XII-528 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros 2012 metų veiklos ataskaitos“. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 106-5194.

10. Lietuvos Respublikos Prezidento 2007 m. spalio 31 d. dekretas Nr. 1K-1143. *Valstybės žinios*, 2007-11-08, nr. 114-4636.

11. Lietuvos Respublikos Prezidento 2010 m. lapkričio 18 d. dekretas Nr. 1K-529. *Valstybės žinios*, 2010-11-23, nr. 137-7013.

12. Lietuvos Respublikos Prezidento 2012 m. liepos 9 d. dekretas Nr. 1K-1143. *Valstybės žinios*, 2012-07-12, nr. 81-4235.

13. Lietuvos Respublikos Prezidento 2013 m. gegužės 3 d. dekretas Nr. 1K-1448. *Valstybės žinios*, 2013-05-07, nr. 46-2255.

14. Lietuvos Respublikos Prezidento 2016 m. sausio 8 d. dekretas Nr. 1K-527. *TAR*, 2016-01-08, nr. 462.

15. Lietuvos Respublikos Prezidento 2016 m. liepos 5 d. dekretas Nr. 1K-705. *TAR*, 2016-07-05, nr. 18832.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktai

16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 5-99.

17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 62-2515.

18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2003-11-01, nr. 103-4611.

19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 85-3094.

20. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 127-4849.

21. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 22 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 23-853.

22. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 58-2251.

23. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 56-2766.

24. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas. *Valstybės žinios*, 2013-03-16, nr. 28-1333.

25. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 16 d. sprendimas. *TAR*, 2014-01-20, nr. 299.

26. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimas. *TAR*, 2015-12-30, nr. 21030.

27. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimas. *TAR*, 2016-07-08, nr. 19478.

Specialioji literatūra

28. ABRAMAVIČIUS, Armanas. Respublikos Prezidentas įstatymų leidybos procese. *Teisės problemos*, 2000, nr. 2, p. 79-84.

29. HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich. *Teisės filosofijos apmatai*. Vilnius: Mintis, 2000.

30. KŪRIS, Egidijus. Konstitucija, teismai ir demokratija. Iš *Konstitucinė jurisprudencija*. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis, nr. 4(12), spalio-gruodis. Vilnius, 2008.

31. MESONIS, Gediminas. Prezidento veto stabdžių ir atsvarų sistemoje: efektyvumo teorinės ir praktinės prielaidos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64(56), p. 84-91.

32. MONTESQUIEU, Charles-Louis de Secondat. *Apie įstatymų dvasią*. Vilnius: Mintis, 2004.

33. *Prezidentas valstybinės valdžios institucijų sistemoje*. Mokslinis redaktorius MESONIS, Gediminas. Vilnius: leidykla MES, 2011.

34. ŠILEIKIS, Egidijus. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

35. ŽILYS, Juozas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstitucinėje sistemoje. Iš *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda*. Kolektyvinė monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 262–294.

Šaltiniai internete

36. Lietuvos Respublikos Prezidentės prioritetai [interaktyvus. Žiūrėta 2017-06-09]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrp.lt/lt/prioritetai>>.

37. Seimo darbo statistika [interaktyvus. Žiūrėta 2017-06-09]. Prieiga per internetą: <http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=252&p_k=1>.

POWERS OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC IN THE LEGISLATIVE PROCESS

Haroldas Šinkūnas

Rasa Svetikaitė

S u m m a r y

In this article the constitutional powers of the President of the Republic in the legislative process, while acting as a counterweight to the legislature are analyzed under the constitutional doctrine and primary sources: the right of legislative initiative, the promulgation of laws adopted by a referendum and the Seimas and the return of laws passed by the Seimas to the Seimas for reconsideration, as well as the appeal to the Constitutional Court as an influential mean on the legislative process.

The article argues that today's realities presuppose the role of the head of state as an active participant in the politics and the legislative process, not as a passive observer. Consequently, constitutional powers of the President of the Republic in the legislative process are not honorary or symbolic duties of the head of state – in exercising this power the President acts as a real counterbalance to the legislature. The same applies not only to the right of the legislative initiative granted to the President of the Republic by the Constitution, which enables the head of state to execute his political agenda, but also to the use of the deferred (relative) veto right as an effective tool in the hands of the great publicly-held head of state. The article also reveals how actively and creatively the President of the Republic of Lithuania can initiate the process before the Constitutional Court and thus influence the various plans and initiatives of the members of the Seimas.

The signing and official proclamation of laws is not just a symbolic act performed by the head of state. Therefore, the article analyzes some problematic aspects of the promulgation of laws – the term for signing a law, assurance of authenticity of the promulgation procedure of laws, legal consequences in the case of non-execution of the constitutional obligation of the President of the Republic to sign the adopted law or to return the law passed by the Seimas to the Seimas for reconsideration.

Įteikta 2017 m. liepos 10 d.

Priimta publikuoti 2017 m. spalio 26 d.